

L'ensenyament de l'etnomusicologia al Conservatori Superior Municipal de Música de Barcelona

Josep Crivillé i Bargalló

L'ensenyament de l'etnomusicologia al Conservatori Superior Municipal de Música de Barcelona és exercit des de l'any 1975 com a disciplina superior prevista al programa oficial d'estudis musicals (Pla del 1966: *Folklore musical*), i com a assignatura relacionada amb altres especialitzacions concretes. A part de l'etnomusicologia per ella mateixa, la matèria es veu vinculada als ensenyaments de composició, direcció, musicologia i pedagogia.

Els programes establerts per als tres cursos que requereix aquest ensenyament tracten temes genèrics i metodològics; temes sobre el coneixement dels diferents llenguatges musicals que, mitjançant la tradició oral com a vehicle preferent de transmissió, arriben fins a nosaltres; l'ús i la vinculació funcional i ideològica que els elements musicals presenten; la presència dels instruments i dels seus components físics i simbòlics o l'estudi d'aquests com a vehicles de comunicació i com a elements identificatius; els lligams que els elements sonors, tant els més rudimentaris com els més estructurats, tenen amb els rituals de tipus cíclic o amb els vivencials dels repertoris configurats per uns intèrprets que són, a la vegada, els mateixos receptors i consumistes, etc.

Tot això s'ordena seguint un pla d'estudis i treballs que té en compte tant les temàtiques genèriques d'interès comú com els coneixements més específics, i a voltes puntuals, que, perquè són concrets, poden interrelacionar-se amb els interessos personals de cada alumne amb vista a l'orientació definitiva dels seus estudis oficials: interpretació, pedagogia, recerca, composició, direcció, etc.

Així doncs, després d'un primer curs col·lectiu en què es donen unes bases metodològiques de treball i es té un primer contacte analític amb els diferents fenòmens ocasionats per la música ètnica i a partir d'aquesta, es demana a l'alumne un pronunciament

personal per una temàtica concreta, per un objectiu de recerca específica que serà desenvolupada durant el segon i el tercer curs de la matèria sota el guiatge del professor, el qual, finalment, serà el responsable de l'acceptació del treball amb la intenció de valorar-lo acadèmicament al final.

Durant aquests anys s'hi han presentant una quantitat de treballs força considerable sobre temàtiques diferents. Aquestes van des dels tractaments diversos de la documentació arxivística dins d'unes línies de plantejaments essencialment escolàstics fins a les especulacions metodològiques i, consegüentment, pronunciaments personals que, prenent com a materials de base els testimonis obtinguts en els esmentats treballs de camp o missions directes desenvolupats pels mateixos deixebles, donen lloc a punts de vista i a especulacions que de vegades són ben interessants a causa del seu context i de la seva realitat.

A fi de poder referenciar ara, encara que sigui de manera puntual i mínima, alguns dels temes que han estat objecte d'aquests treballs, establiré sis apartats o centres d'interès que em serviran per anunciar-los. Donaré, primer, la llista dels treballs de camp, de recerques directes; esmentaré, després, els estudis analítics que amb objectius etnomusicològics s'han fet sobre materials de música tradicional de diferent procedència; en tercer lloc, enumeraré aquells que prenen els fets de la música tradicional com a element d'estudi d'uns comportaments sociològics, especialment els que es relacionen amb la societat dels infants; en un quart apartat apuntaré els que tracten assumptes relacionats amb aquelles dualitats que ens proposen la música i la màgia, la música i l'èxtasi o la música i els simbolismes; en cinquè lloc donaré notícia dels dedicats a l'organologia i, finalment, el sisè apartat insinuarà, breument, un camí de nous

enfocaments, d'altres horitzons, en què els criteris de l'etnomusicologia hi podran dir també el com i el perquè al que avui podríem anomenar com un terreny de noves perspectives.

Pel que fa als treballs de camp, a la recerca directa, vull fer esment dels que han aportat materials ben interessants. Els enumero d'acord amb l'enunciat que varen fer servir els seus recopiladors i segueixo l'ordre cronològic que permet conèixer la data en què es van lliurar: *Una recerca etnomusicològica a Sant Llorenç de Morunys*, de M. Àngels Subirats i Bayego; *Música tradicional i popular al Pallars Jussà*, de M. Antònia Juan i Nebot; *Xixona. Estudi etnomusicològic*, de M. Dolors González i Gavilán; *Estudio etnomusicológico de la villa segoviana de Fuentepelayo*, de Luis Miguel Serrano Gil; *Aproximació a la música tradicional d'una contrada del Bages: Avinyó — Artés*, de Ramon Vilar i Herms; *Incidència de la música tradicional i de la popularitzada en un personatge de la Garrotxa*, de Judit Balsach i Grau; *Recerca etnomusicològica al Tarragonès*, d'Antoni Noguera i Guinovart; *Treball de camp i anàlisi de la música recollida a la Selva del Camp*, de Maria Andreu i Duran; *Aproximación al folklore musical de la villa de Ayora*, d'Alicia Coduras Martínez; *Recerca etnomusicològica a Mequinensa*, d'Esteve Estruga i Moncada, i *Recerca de Goigs. Treball de camp*, d'Àngels Alabert i Feliu.

Els estudis analítics fets sobre documentació de diferent procedència han estat orientats segons diversos plantejaments metodològics.

En primer lloc, copio la llegenda que encapçala aquells que exposen factors de comparativisme, com són: *Estudi etnomusicològic sobre el contingut musical i literari de les cançons de bressol a Espanya*, de M. Àngels Subirats i Bayego; *Estudi sobre l'aplicació d'alguns punts de ritmologia en la cançó tradicional catalana*, de M. Antònia Juan i Nebot; *La variabilitat musical a vint-i-*

cinc «romanços» del cançoner català al llarg de la seva edició durant setanta-cinc anys, de Ramon Vilar i Herms; *Anàlisi musical comparada dels contrapassos llarg i cerdà*, de Francesc Tomàs i Aymerich, i *Anàlisi comparativa sobre nou contrapassos llargs*, de Pilar López i Arcos.

Segueixen els que tenen com a objectiu principal el coneixement dels comportaments formals i evolutius: *Anàlisi formal d'un repertori llrico-narratiu del Lluçanès*, de Jaume Aiats i Abeya; *L'evolució musical de la sardana*, de Lluís Bosch i Daniel; *La rescobla. Estudi del seu comportament lingüístic i musical*, de Reina Capdevila i Solà; *Els Goigs: una recerca bibliogràfica*, de Judit Balsach i Grau, i *Estudi etnomusicològic sobre una col·lecció de Goigs*, d'Àngels Alabert i Feliu.

Sobre el fenomen de la polifonia Marià Lambea i Castro va donar uns treballs dignes perquè siguin esmentats; concretament: *Sobre polifonia tradicional*, més genèric, i *Sobre polifonia tradicional espanyola*. Anàlisis musicals detallades sobre repertoris tradicionals localitzats i recollits anteriorment es troben a *l'Estudi analític sobre melodies tradicionals recollides a la comarca de la Segarra*, de Jordi Martínez i Catalán i *La música tradicional a la comarca del Bages*, de Glòria Ballús i Casòliva, i unes recerques que podríem determinar com de globalitzadores en l'estudi dels elements que la temàtica en si proposa, les trobem a les pàgines del treball sobre *l'Espolsada de Premià de Dalt*, de Mercè Vilar i Monmany i *El contrapàs llarg recollit per Francesc Pujol*, de Pilar López i Arcos.

La inserció de la música en determinats fets socials i, en sentit antònim, l'especulació que del fet musical fa a voltes la societat ha estat objecte de la investigació feta per Glòria Ballús i Casòliva titulada *Música i societat a la ciutat de Manresa (1600-1950)*, i els factors d'interrelació i d'interdepen-

dència que es poden observar en el conreu que de la música tradicional fa la societat dels infants, varen ser temes desenvolupats a *Vinculació d'algunes melodies tradicionals infantils a determinats aspectes de psicomotricitat del nen*, treball fet per Carme Riumalló i Guilà, i a *Música tradicional vinculada als rituals infantils*, de Maria Andreu i Duran.

El quart bloc dels enunciats és integrat per temes com els que proposen els treballs *Música i màgia* i *Música màgica a Catalunya*, ambdós d'Antònia Luengo Soto. Les possibles concomitàncies entre una *Música de trànsit iniciàtic* i una *Música adreçada al consumisme* van ser idees tractades per Jordi Valls i Fuster, i la presència de determinats simbolismes i els seus comportaments a través de la música en la societat dels infants va ser tractat per Mercè Vilar i Monmany en un treball titulat *Elements primitius sobre els jocs dansats a Catalunya*.

Per parlar de l'organologia val a dir, en primer lloc, que s'han fet alguns estudis de tipus genèric i d'altres sobre temàtiques més puntuals. N'esmentaré alguns del segon subapartat perquè crec que són els que ens en poden aportar dades més específiques. Així, i seguint sempre aquell ordre cronològic establert en el primer grup, tenim *La dulzaina. Estudio sobre este instrumento*, de Luis Miguel Serrano Gil; *Recerca organològica per a un coneixement científic de la tenora*, d'Isabel García i Serrano. També vull apuntar-ne un que, solament per l'enunciat, obre tot un cúmul de possibilitats especulatives: es tracta de *Presència d'instruments tradicionals dins de l'orquestra moderna occidental*.

Finalment, he de relacionar els treballs que integren el darrer dels grups que he establert: el format pels estudis que hauríem de designar com la proposta de noves perspectives. Utilitzo aquesta denominació amb la pretensió que em pugui servir igualment

per enumerar especulacions teòriques com ho fa aquell de *reproposta* quan indica nous punts de vista, enfocaments diferents i troballes diverses en l'execució en directe del repertori tradicional. Aquells són: *La inventiva musical en els infants de quatre anys*, de Jordi Valls i Fuster; *La música pública sota la perspectiva etnomusicològica*, de Lluís Bosch i Daniel; *Aproximación al concepto de funcionalidad de la música tradicional*, de Xavier Duque i Gutiérrez, i *La dimensión musical del lenguaje*, d'Albert Sampablo i Lauro.

Encara voldria donar notícia d'un grup considerable de treballs d'interès estrictament musical que s'han fet dins dels plantejaments acadèmics d'aquesta disciplina en aquell centre. Es tracta dels que evidencien la interrelació i les influències de la música tradicional en les obres de música «culta» o d'«autor» conegut mitjançant una anàlisi minuciosa. Com a treballs d'entitat demostrada puc esmentar *Influències de melodies d'origen «suffi» i «derviche» en les obres de Gurdieff i de T. de Hartmann*, de Miquel Martí i Guàrdia; *Paralelismes entre algunes cançons infantils d'autors catalans* i *La cançó tradicional infantil catalana*, de Mercè Fonts i Baldrich, i *Influències de la música popular ibèrica en la música del segle XVIII*, de Josep Dolcet.

Altres assajos més puntuals sobre el mateix centre d'interès, els trobem fets a manera de síntesi sobre obres o fragments concrets d'autors com I. Albéniz, B. Bartok, Cl. Debussy, M. de Falla, E. Granados, Ll. Millet, F. Mompou, E. Satie, A. Soler, F. Sors, E. Toldrà o G. Tarragó, entre altres. Aquests exercicis es complementen amb altres d'ordre invers en què es demanen als alumnes treballs de recreació i d'utilització diversa (amb finalitats creatives, pedagògiques o comparatives, segons els interessos i les motivacions personals de cada alumne), de mate-

rials etnomusicals analitzats anteriorment.

Vull apuntar, per concloure aquesta referència, que alguns d'aquests treballs han estat objecte de diversos ajuts d'investigació i, així mateix, han obtingut premis de recerca en els concursos i convocatòries en què es varen presentar. D'entre aquests, n'hi ha que han estat publicats parcialment o de manera total. No cal dir que aquests treballs són consultables en cas d'interès concret i puntual, i sempre amb el supòsit que l'autor n'estigui assabentat.